

Motion

1984/85:1108

Göran Ericsson

Undantag för polispersonal från arbetstidslagens bestämmelser

Den nu gällande arbetstidslagen hindrar på ett antal punkter anställda från ett mer än marginellt övertidsuttag. Lagen medger således inte ett högre uttag än 50 timmar per månad och 200 timmar per år.

I normalfallet torde lagen fungera väl, men inom vissa speciella områden får den stötande och allvarliga effekter. Lagen begränsar exempelvis polisens operativa kraft på ett sätt som är direkt skadligt för samhället och naturligtvis till nackdel för enskilda som på grund av polisbrist under jourtid inte kan erhålla nödvändig service.

Det fackliga kravet

Polisen är som bekant dimensionerad för att kunna fullgöra övervakningsuppgift under ett normalläge. I händelse av allvarlig brottslig verksamhet ianspråkats regelmässigt viss berörd polispersonal utöver ordinarie tid. Skulle fler allvarliga brott inträffa samtidigt blir detta övertidsuttag närmast regel. Inför sådana situationer är polismän i och för sig väl rustade, eftersom de vid sin anställning är medvetna om att risken är påtaglig för såväl obekväma arbetstid som övertid, särskilt i stora tätortsdistrikt.

De fackliga kraven är att polisverksamheten under inga förhållanden får bygga på ett förväntat övertidsuttag hos personalstyrkan. Alla i den reguljära verksamheten förekommande arbetsuppgifterna skall klaras av den ordinarie personalen. Detta krav innebär att en skönsmässig utökning av landets polismannatjänster på minst 10 % måste till för att täcka olika typer av lagstadgad frånvaro. Ytterligare minst 10–20 % ökning måste till för att alla förekommande arbetsuppgifter skall kunna utföras av ordinarie personal. Detta krav är dessutom statsfinansiellt uteslutet.

Polisens speciella situation

I exempelvis Stockholms polisdistrikt har den lokala fackliga organisationen drivit fram ett s. k. skyldighetsavtal. Detta avtal innebär att alla befattningshavare är skyldiga att fullgöra full övertidstjänst. Vidare innebär avtalet att arbetsgivaren förpliktar sig att "avstänga" dem som nått 200 timmar, dvs. dispens kan inte påräknas. Till synes kan detta avtal te sig acceptabelt rättvist.

Vad som är speciellt för polisverksamheten är emellertid, att en viss spanare kanske är den enda polis som har närmare kunskap om en farlig

förbrytare. Om nu spanaren är "avstängd" genom avtalet är det ointressant om det finns tio andra poliser till förfogande.

Ett annat exempel är utredningar gällande grova brott. I dessa fall är de första timmarnas eller dygnens insatser avgörande för om brottet kan lösas. Görs det avgörande misstag inledningsvis kan hela utredningen hamna på fel väg och gärningsmannens försprång bli för stort.

Om en viss polis börjar att utreda brottet, men "avstängs" efter ett antal timmar, kan det fackliga avtalet avgöra utredningen till gärningsmannens fördel. Under sommaren var en grupp polismän "avstängda" från en mordutredning, och gärningsmannen förblev okänd.

Regeringens politik

I budgetproposition 1984/85:100 uppger föredragande statsråd, att det rådande polisöverskottet på 1 200 polistjänster motiverar en neddragning av intagningen till polishögskolan från 200 till 150 platser. I proposition 1982/83:100 bil. 4 anförde föredragande statsråd att vakanssituationen hade förbättrats inom polisväsendet och att detta speciella förhållande föranledde statsrådet att föreslå riksdagen en neddragning av platserna på polishögskolan från 400 till 200.

Totalt har således regeringen med varierande argument dragit ned antalet utbildningsplatser med 250 platser. Det påstådda överskottet på 1 200 tjänster är mer en optisk villa än ett korrekt förhållande. Neddragningen av utbildningsplatserna kommer snabbt att få effekter ute i distrikten och ta sig uttryck i ett ökat övertidsbehov. Regeringens politik står här i klar motsatsställning till fackliga krav.

Polisens arbetsuppgifter

Regeringspolitiken under de senaste åren har på en rad områden inneburit ökad belastning på polismyndighetens utrednings- och spaningskapacitet. Inte minst satsningen på EKO-brottssidan förutsätter stor frånvaro för utbildning under uppbyggnadsskedet och att polismän flyttas från en verksamhet till en annan. Situationen är ofta att där det borde finnas två polismän finns en, vilket ger behov av mer övertid.

Sammanfattning

Arbetstidslagen sätter i dag klara gränser för möjligt övertidsuttag. Denna lag gäller även poliser. Den situation som råder pekar mot att polisen tillförs fler uppgifter, samtidigt som avgångarna är större än inflödet av nyutbildade polismän.

I denna situation avstängs poliser från arbetsuppgifter som är av betydande samhällsintresse. I press ser man "avstängda" mordutredare sitta vid

brottsplatsen vridande sina händer, medan fackliga ombudsmän förklarar för svenska folket att detta är i fullständig överenskommelse med gällande lag och avtal.

En undantagsbestämmelse fordras

Det är ett betydande samhällsintresse att polisens verksamhet kan fortgå med full kraft alla dagar på året och alla tider på dygnet. Över denna samhällets viktiga verksamhet skall de av medborgarna valda politikerna styra, inte fackliga avtal.

I en situation där antalet polismän minskar men uppgifterna blir fler och övertidsuttag alltmer beskärts blir situationen till sist ohållbar och de gällande lagarna ett vapen i brottets tjänst.

En undantagsbestämmelse bör fogas till arbetstidslagen, vilken medger för polischef att – då särskilda skäl föreligger – föranstalta om den övertid som anses nödvändig för polistjänstens fullgörande i polisdistriktet.

För detta skall dispensförfarande ej vara påkallat. Det bör dock ankomma på arbetarskyddsstyrelsen att stickprovsvis övervaka utvecklingen och i förekommande fall samråda med polischefen.

Hemställan

Mot bakgrund av vad ovan anförts hemställs att riksdagen hos regeringen begär skyndsamt utredning och förslag till undantagsbestämmelser från arbetstidslagen (1982:673) i enlighet med vad som i motionen anförts.

Stockholm den 22 januari 1985

GÖRAN ERICSSON (m)

